

G7 Zirvesinde Çatırdayan Batı İttifakı

ŞERİF DİLEK

- G7 Liderler Zirvesi'nde neler yaşandı?
- Donald Trump'a karşı liderlerin tepkileri ne oldu?
- Ticaret savaşlarının gölgesinde dünya ekonomisi nereye gidiyor?
- G7'ye karşı Şangay İşbirliği Örgütü bir alternatif olabilir mi?

GİRİŞ

Dünyanın en büyük ekonomisine sahip yedi ülke (ABD, Almanya, Japonya, İngiltere, Fransa, İtalya ve Kanada) G7 Liderler Zirvesi'nde buluştu. Bu sene Kanada'nın ev sahipliğinde gerçekleşen 44. G7 Zirvesi'ne ABD Başkanı Donald Trump'ın tavır ve hareketleri damgasını vurdu. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un gerekirse ABD dışarıda tutularak G6 şeklinde yola devam edilmesine yönelik açıklaması Trump yönetiminin küresel ekonomide sürdürdüğü çok taraflı ticaret savaşını engellemeye matuftu. Özellikle Almanya Başbakanı Merkel ve etrafında toplanan liderlerin Trump'a hesap sorarcasına bakışlarını gösteren fotoğraf zirvenin özeti niteliğindeydi.

Trump'ın Trans Pasifik Anlaşması (TPP), Paris İklim Anlaşması ve İran ile yapılan nükleer anlaşmadan (JCPOA) çekilmesi, NAFTA'yı yeniden müzakereye açması, Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'nı (TTIP) beklemeye alması ve Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıma kararı ABD ile G6 ülkeleri arasında derin görüş ayrılıklarına sebep olmuştur. Bu meselelerin üstüne Trump'ın ABD'ye zarar verdiği gerekçeyle uluslararası ticaret anlaşmalarını hiçe sayarak tek

taraflı ve korumacı politikalar uygulaması başta Batılı müttefikleri olmak üzere hemen herkesin tepkisini çekmektedir. Bu süreçte Trump yüksek ticaret açığı verdiği ülkeleri karşısına almaktan çekinmediği gibi ithal ettiği ürünlerde dışarıya olan bağımlılığı azaltmak için bir anlamda ticaret savaşını tetiklemektedir.

Kanada ve Japonya Trump yönetiminin korumacı politikaları karşısında haksız ticari rekabetten korunmak için AB'ye daha fazla yaklaşmaktadır. Trump çelik ve alüminyum ithalatına yönelik ağır ek gümrük vergilerinin kapsamını 1 Haziran'dan itibaren AB, Kanada ve Meksika'ya da uygulamaya başladı. Uluslararası ticaret dengesini ciddi biçimde etkileyen bu karar sonrasında ABD dışındaki G7 üyesi ülkeler zirvede Washington'ı liberal ekonomik düzenin bozulmaması için kararından vazgeçirmeye çalıştılar. Aksi takdirde ABD'ye karşı gündeme gelen misillemelerin gerçekleşmesi söz konusu olacaktır.

Bu bağlamda Trump yönetimine korumacılık politikalarında geri adım attırmak için G7 zirvesi bir umut oldu. Lakin hesaplar tutmadı ve zirve Batı bloğunun kendi içindeki parçalı yapısını ortaya çıkardı. Atlantik'in diğer tarafında Şangay İşbirliği Örgütü'nün

ŞERİF DİLEK

Lisans ve yüksek lisans eğitimini İşletme ve Deniz Ekonomisi alanında tamamladı. Doktora derecesini Marmara Üniversitesi Ortadoğu Ekonomi Politikası Anabilim Dalı'ndan aldı. *Sanayiye Yeniden Düşünmek: Küresel Teknolojik Dönüşümünün Dünya ve Türkiye Ekonomisine Yansımaları* (2017) kitabının yazarlarından. Akademik eğitiminin yanında uzun bir süre özel sektörde çalışan Dilek uluslararası ekonomi politik, Ortadoğu'da siyaset-ekonomi ilişkisi, uluslararası iktisat, kalkınma gibi alanlarda çalışmalarına devam etmektedir.

(ŞİÖ) dünyaya verdiği birlik ve iş birliği mesajı ise yeni bir güç merkezini işaret etti. Çin'de düzenlenen ŞİÖ zirvesinde Rusya ve Çin'in açıklamaları Batı ittifakının aksine daha kapsayıcıydı. Bu perspektifte G7 Liderler Zirvesi incelenmekte ve "Önce Amerika" diyen Trump yönetiminin seçim vaatlerini eyleme taşıyan politikalarıyla yalnızlaştığı öne sürülmektedir. Aynı zamanda Rusya ile Çin'in başını çektiği ŞİÖ'nün alternatif olma arayışı ele alınmaktadır.

G7 ZİRVESİ: TRUMP VE DİĞERLERİ

1973'te meydana gelen petrol krizleri sonrasında dünyanın en büyük ekonomisine sahip ülkeleri olan ABD, Almanya, İngiltere ve Fransa'nın bir araya gelmesiyle G7'nin ilk temelleri atıldı. Aynı yıl Japonya, 1975'te İtalya ve 1976'da Kanada'nın katılımıyla birlik G7 olarak tanımlandı. Dünya ekonomik yapısında meydana gelen ve gelecekteki muhtemel krizlerle mücadele ve iş birliği için kurulan gruba 1998'de Rusya da katıldı. Grubun ismi G8'e dönüştü ancak Rusya'nın Ukrayna'ya bağlı Kırım'ı ilhak etmesinin (2014) ardından üyeliği askıya alındı ve oluşum yeniden G7 şeklinde adlandırıldı.

Her sene düzenli olarak gerçekleştirilen zirvelere kıyasla 2018'deki G7 Liderler Zirvesi farklı bir atmosferde gerçekleşti. Geçen sene İtalya'da düzenlenen G7 zirvesinde Trump'ın uzlaşmaz tavrı ve Paris İklim Anlaşması'ndan çekildiğini açıklaması birliğin fiilen G6 haline geldiği şeklinde yorumlanmıştı. Kısa bir süre önce Trump'ın ithal çeliğe yüzde 25 ve alüminyuma yüzde 10 ek vergi uygulamasının 1 Haziran 2018 itibarıyla AB, Kanada ve Meksika'yı da kapsayacağını belirtmesi Batılı müttefikleri nezdinde büyük bir endişe ve tepki ile karşılandı. Trump'ın, politikalarına yönelik eleştiriler karşısında sarf ettiği "Ticaret savaşları iyidir ve kazanması kolaydır" söylemi onun uluslararası ticarete yönelik neo-merkantilist yaklaşımını göstermişti.

Dolayısıyla Trump yönetiminin ticaret açığını azaltmak yolunda yerli üretim ve istihdamı artırmak amacıyla içinde Batılı müttefik ülkelerinin de bulunduğu birçok ülkeye karşı uyguladığı korumacı po-

litikalar Avrupa ülkelerini telaşlandırmaktadır. Zira ABD'nin çelik ithalatında önemli bir partneri olan AB çelik ve alüminyum ürünlerine ek gümrük vergisi getiren uygulamadan ciddi anlamda olumsuz etkilenecektir. Bu nedenle Batılı ülkeler ABD'ye karşı beraber hareket etme yollarını aramaktadır. Trump'ın bu yaklaşımına tepki olarak G7 zirvesinin başladığı gün AB'nin 29 büyükelçisi Trump'a açık bir mektup göndermiştir. Büyükelçiler ABD ile AB'nin ticaret ve yatırım ilişkilerinde yıllardır kazan-kazan durumunun söz konusu olduğunu hatta ABD'nin AB ile ilişkilerinde herkesten daha çok kazandığını belirterek Çin'e karşı beraber hareket etmeyi önermişlerdir.¹

G7 Liderler Zirvesi öncesinde grup üyesi altı ülkenin maliye bakanları da yaptıkları toplantıda Washington'a ek gümrük vergilerinin çekilmesi çağrısını yineledi. Zira G7 zirvesinde asıl gündem konusu ABD Başkanı Donald Trump'ın uygulamaya koyduğu çelik ve alüminyum üzerindeki ağır gümrük vergileriydi. Almanya Başbakanı Angela Merkel zirvedeki anlaşmazlıkların çözümü için çaba sarf eden isimlerin başında geldi. Merkel zirvenin ilk gününde ABD ve müttefikleri arasındaki sorunların çözümü için bir mekanizma kurulması önerisinde bulundu.² Fakat Trump'ın çıkışlarından anlaşılacağı üzere Merkel'in teklif ettiği bu mekanizma ABD'de karşılık bulamadı. Merkel zirve sonrası yaptığı açıklamada gerçekçi olmayan bir birlik mesajı vermektense farklılıkları net bir şekilde ortaya koymanın daha faydalı olabileceğini vurguladı.³

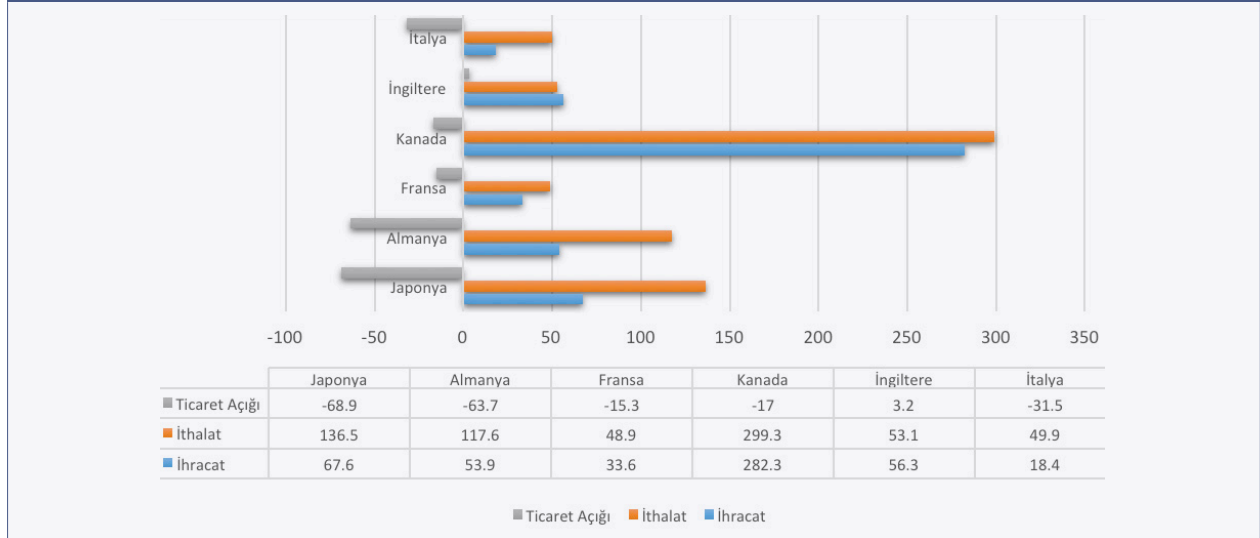
Zirvede ABD'nin en büyük ticaret partneri olan Kanada çözüm girişimlerinde bulundu ancak o da sonuca ulaşamadı. Yakından bakıldığında Kanada ABD'ye önemli oranda çelik ihraç etmekte ve ABD'nin alüminyum ithalatının yüzde 56'sını tek başına karşılamaktadır. Kanada Başbakanı tarafından başvuru müzakere girişimleri hem ABD hem

1. "An Open Letter on Trade: The Facts Speak for Themselves", *The Washington Post*, 8 Haziran 2018.

2. "Trump at G7: Who's Who in Merkel's Photo?", BBC News, 10 Haziran 2018.

3. "ABD Başkanı Trump'tan 'Gümrük Vergisiz G7 Teklifi'", BBC News, 9 Haziran 2018.

GRAFİK 1. ABD'NİN G6 ÜLKELERİ İLE DIŞ TİCARET RAKAMLARI (2017)

Kaynak: United States Census Bureau

de Kanada taraflarında sözlü atışmalara neden oldu. ABD tarafından “Sırtımızdan vurulduk” açıklamalarına Kanada Başbakanı’na farklı üst düzey ABD’li bürokratların ağır eleştirileri eşlik etti. Trump tarafından adil olmamakla suçlanan Kanada Başbakanı Justin Trudeau ise sadece ABD’li işçilerin değil Kanadalı çalışanların da zarar görmemesi gerektiğini vurgulayarak Trump’a adil bir ticaret ortağı olması gerektiğini hatırlattı.⁴ Trudeau, Trump’la gerçekleştirdiği basın toplantısı sonrasında ABD’nin gümrük vergilerine misilleme olarak 1 Temmuz’da yeni gümrük vergileri getireceğini söyledi ve Trump yönetiminin korumacı politikalarına cevap verileceğini işaret etti.⁵ Trump mevcut ticari dengesizliklerden ticari partnerlerinin veya G7 üyesi ülkelerin değil geçmiş ABD başkanlarının sorumlu olduğunu vurguladı fakat bu ifadeler Batılı müttefikleri için tatmin edici değildi.⁶ Trump daha önce de söylediği gibi NATO’da bütün mali külfetin kendileri tarafından yüklenilmesinden

4. Simon Osborne, “Special Place in Hell for Trudeau: White House in SHOCK Outburst at Canada PM”, Express, 11 Haziran 2018, <https://www.express.co.uk/news/world/972174/trump-justin-trudeau-canada-g7-summit-usa>, (Erişim tarihi: 13 Haziran 2018); Oliver Laughland, “Trudeau ‘Stabbed Us in Back’ on Trade, Says Trump Chief Economic Adviser”, *The Guardian*, 11 Haziran 2018.

5. “Canada will Retaliate against US Tariffs: Justin Trudeau”, *The Economic Times*, 10 Haziran 2018.

6. “ABD Başkanı Trump’tan ‘Gümrük Vergisiz G7’ Teklifi”.

dolayı yeni ve adil bir ticari yapının kurulması gerektiğinin altını çizdi.

ABD’nin G7 üyesi ülkelere yönelik sert tutumu hakkında fikir vermesi açısından Grafik 1’e bakıldığında ilginç bir resim görülmektedir. ABD’nin 2017 itibarıyla 568 milyar dolarlık dış ticaret açığının üçte birinden fazlası G7 üyesi ülkelerle yapılan ticaret sonucu oluşmuştur. İngiltere dışındaki diğer üye ülkelerin hepsi ile ticaret açığı bulunan ABD’nin tüccar başkanı Trump’ın zirvedeki tutumunun bu derece sert olması grafik üzerinden okunduğunda daha da anlamlı hale gelmektedir.

G7 zirvesinde Batılı müttefikler arasındaki parçalı yapının daha fazla ön plana çıktığı açıkça görülmüştür. Kanada ve Japonya’nın Avrupa’ya biraz daha yaklaştığı bu ortamda Avrupa ile ABD arasında ticaret savaşları Trump tarafından fiilen başlatılmış durumdadır. Bu sene gerçekleşen zirvede Trump’ı ikna etme umudu olan Batılı müttefikler herhangi bir ilerleme kaydedememiştir. ABD’ye karşı altı ülkenin birleşmesi ve ortak açıklama yapması Trump’ın fitilini ateşlediği ticaret savaşının tek taraflı olmayacağını da göstermektedir. Ülkelerin birbirleriyle rekabet ettiği böylesi bir ortamda yaşanan ticaret savaşının kazananı bulunmayacağı gibi bu risk küresel ekonomide daralmaya ve refahın azalmasına yol açabilecektir.

PARÇALI G7 KARŞISINDA YENİ BİR İŞ BİRLİĞİ: ŞİÖ

Trump'ın küresel nizamı karşısına alma pahasına uyguladığı korumacı politikalar Batılı ülkeleri olduğu kadar Asya ülkelerini de olumsuz etkilemektedir. Özellikle Trump yönetiminin seçildikten sonra Çin ile rekabete odaklandığı ve Batı dünyasını kendisiyle birlikte hareket etmesi konusunda zorladığı söylenebilir. Bu süreçte ABD ile paralel siyaset benimsemeyen müttefiklerinin başlarının çaresine bakmaları gerektiğini belirten Trump, Çin ile ikili bir rekabeti hedeflediğini ve liberal dünyayı artık finanse etmek istemediğini göstermektedir. Trump'ın G7 zirvesinde "Rusya da burada olmalıydı" sözleriyle Avrupalı liderleri karşısına alması ve zirveyi erken terk etmesi sonrasında attığı tweetler gündeme damgasını vurmuştur. Öyle ki Trump'ın davranışlarının sebebinin Batı ittifakını yıkmak olduğu bile öne sürülmüştür.⁷

Trump'ın kazançlı çıkacağını düşündüğü korumacı politikaları karşısında Çin'in atacağı adımlar büyük önem taşımaktadır. Hatırlanacağı üzere ABD'nin başlattığı ek gümrük vergileri kararı sonrası Çin'in misilleme yapacağını açıklaması üzerine iki ülke ek gümrük vergilerini durdurma kararı vermiştir. Bunun ardından Çin, ABD ile olan ticaret dengesizliğini azaltmak için daha fazla mal ve hizmet alacağı sözünü vermiştir. Dolayısıyla ABD ile bir küresel ticaret savaşına girmek istemeyen Çin şimdilik uyumlu davranmaktadır. Çin'in siyasi ve ekonomik gücünü kurumsallaştırmaya çalıştığı böylesi bir süreçte ABD'yi karşısına almak istemediği ancak yeni bir güç olarak alternatif bloklardaki etkisini daha fazla hissettireceği öngörülmektedir.

G7 zirvesiyle aynı gün Atlantik'in diğer ucunda Çin'in ev sahipliğinde ŞİÖ zirvesinin yapılması bu öngörüye desteklemektedir. Batı dünyası karşısında alternatif bir blok olma iddiasındaki bu oluşum Batılı müttefiklerin ekonomik çıkar çatışmasına girdiği bir süreçte dünyaya güçlü ve kararlı olduğu izlenimini vermiştir. ŞİÖ zirvesinde Vladimir Putin'in örgütün yükselen ekonomik gücüne yaptığı vurgu dikkat çek-

miştir. Putin örgütün 15 trilyon doları aşan ekonomik gücüyle dünya ekonomisinin yüzde 20'sini kapsadığını, satın alma gücü paritesi bakımından da G7'yi geçtiklerini ve daha güçlü olduklarını belirtmiştir.⁸ Batı'nın ekonomik çıkar çatışması içinde olduğu bir G7 zirvesinin karşısında ŞİÖ'nün gösterdiği uyum ve iş birliği yeni bir güç odağının doğuşuna işaret etmektedir.⁹ Şüphesiz güvenlik temelli kurulan bu örgütün kısa bir süre içinde başarılı olması beklenmemeli ancak Batı ittifakı karşısında bir alternatif iddiası taşıdığı da unutulmamalıdır.

Bilindiği gibi ŞİÖ 1990'ların başında Sovyetler sonrası bölgede yeniden ülke sınırlarının barışçıl yollarla belirlenmesi için kurulan ve daha sonra ekonomi, terörizm ve ABD'nin gücünü dengelemek gibi farklı alanlarda iş birliğini artırmak için dizayn edilen bir oluşumdur. Bugün diğer küresel iş birliği örgütlerine göre daha işlevsel bir pozisyon üstlendiği görülmektedir.¹⁰ Dünyanın en hızlı büyüyen iki ekonomisi Çin ve Hindistan'ın gelecek on yılda küresel millî gelire yüzde 40'lık bir oranda katkı sağlayacağı göz önüne alındığında ŞİÖ'nün geleceğinin G7'ye göre daha parlak olduğu anlaşılmaktadır.¹¹ Küresel üretimde Asya'nın hızlı yükselişi sürerken kıtaların dünya GSYH'sinden aldığı pay bize Asya Pasifik kıtasının halihazırdaki payını daha da artıracığını göstermektedir. (Grafik 2).

SONUÇ

G7 zirvesi ABD Başkanı Donald Trump'ın Kanada'ya sert eleştiriler yöneltmesi ve zirve sonundaki ortak bildirgeden çekilmesi üzerine oldukça gergin neticelendi. Maliye bakanlarının zirve öncesi Was-

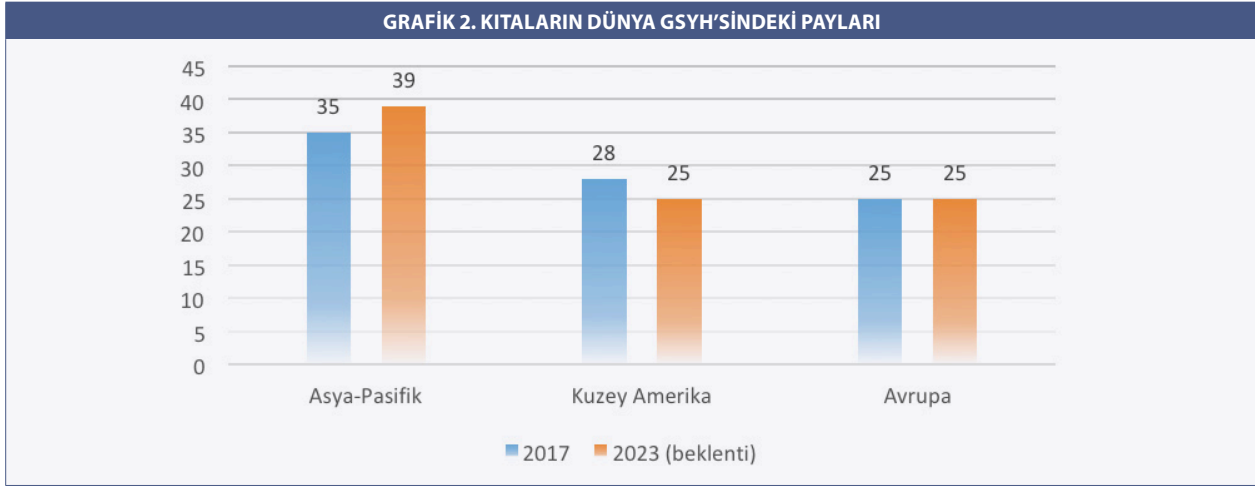
8. "Putin: "Şangay İşbirliği Örgütü G7'den Büyüktür", SDE, 11 Haziran 2018, <http://www.sde.org.tr/dunya-ekonomisi/putin-sangay-isbirligi-orgutu-g7-den-buyuktur-haber-4937>, (Erişim tarihi: 13 Haziran 2018); "Şi: Şanghay İşbirliği Örgütü Önemli Bir Güç Haline Geldi", Sputnik News, 9 Haziran 2018.

9. Dipanjan Roy Chaudhury, "ET Analysis: SCO Striking Right Balance to Keep Focus on Agenda", *The Economic Times*, 12 Haziran 2018; "Chinese Media Says a Shanghai Security Summit Succeeded While G-7 Faced 'Disarray'", CNBC, 10 Haziran 2018.

10. Dake Kang, "While G7 Ends in Disarray, China and Russia Spearhead Enlarged Central Asian Bloc", *Global News*, 10 Haziran 2018, <https://globalnews.ca/news/4265214/shanghai-cooperation-organization-summit>, (Erişim tarihi: 13 Haziran 2018).

11. Denis Bolotsky, "Shanghai Cooperation Organization Members Aim for 'Win-Win Cooperation'", *Sputnik*, 10 Haziran 2018; Jethro Mullen, "G7 Chaos is a PR Win for China", *CNN*, 11 Haziran 2018.

7. David Leonhardt, "Trump Tries to Destroy the West", *The New York Times*, 10 Haziran 2018.

Kaynak: Jethro Mullen, "G7 Chaos is a PR Win for China", CNN, 11 Haziran 2018.

hington'a yapılan ek vergilerin çekilmesi çağrısı da sonuçsuz kaldı. Zirvede özellikle ticaret alanındaki anlaşmazlıklar giderilemediği gibi ilişkiler daha da gerildi. Ekonominin daha fazla gündemde tutulduğu zirvede iklim değişikliği, temiz enerji, okyanusların korunması gibi meseleler konuşuldu. Japonya ve ABD tarafından imzalanmayan ama sözlü olarak desteklenen sonuç bildirgesine diğer üye ülkeler imza verdi.¹² Dünyada genel olarak dengelerin değiştiği bir ortamda G7 zirvesinde de Trump yönetiminin korumacılık politikaları karşısında diğer ülkelerin ortak hareket ederek ABD'nin ek gümrük vergilerine karşı misilleme yapacakları söylenebilir.

Öte taraftan Çin'in ekonomik açıdan bu denli yükselişinden sonra daha agresif politikalar uygulamaya başlayan ABD yönetimi bir taraftan askeri gücünü Asya Pasifik'e kaydırırken diğer taraftan korumacı politikalarıyla uluslararası arenada ekonomik üstünlüğünü devam ettirmek istemektedir. Trump ekonomik ve siyasi konularda Batı ile ilişkilerinde yıkıcı davranmaktadır. Ancak Asya ile ilişkilerinde siyasi olarak daha yapıcı bir iş birliğinde bulunmaktadır. Bu

12. "G7 Summit: War of Words Erupts Between US and Key Allies", BBC, 11 Haziran 2018.

çerçevede Trump'ın G7 zirvesinden erken ayrılması ve Kuzey Kore lideri Kim Jong-Un ile görüşmesi önem taşımaktadır. Zira Asya Pasifik'te Çin'in hegemonik rolünün altını oymaya çalışan Trump Batı ittifakını da parçalamaktadır. Dolayısıyla önümüzdeki süreçte G2 olarak anılan ABD ve Çin gibi iki başat küresel aktörün birbirlerine karşı izleyecekleri politikalar çok yönlü ticaret savaşlarını tetikleyebilir.

Neo-merkantilist görüşe sahip Donald Trump ve danışmanları uluslararası normları hiçe sayarak korumacı ve tek taraflı yaklaşımlarıyla kendi ulusal çıkarlarını öncelendiğini bulunduğu her platformda dile getirmektedir. Benzer şekilde Trump yönetimi liberal dünya düzenini finanse etmek istemediğini defaatle açıklamaktan çekinmemektedir. Dolayısıyla eski dönemlere kıyasla daha fazla gündeme gelen ABD'nin üstün konumunun meşruiyet zeminini tartışılmaktadır. Siyasi dengelerin bu denli değiştiği bir atmosferde ticaret savaşları kaçınılmaz olarak önümüzde durmaktadır. Trump'ın seçim kampanyasındaki popülist söylemlerine yansıyan korumacı politikaların sürdürülerek devam etmesi küresel ekonomide endişeyle karşılanacağı gibi bunların uygulanması küresel çapta ticaret savaşlarını tetikleyecektir.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | Ankara

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 315 11 00 | Faks: +90 212 315 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington D.C. 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Cairo

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985